

Vergaderjaar 1995–1996

24 400 V

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 1996

Nr. 84

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 16 augustus 1996

Met deze brief wil ik u informeren over mijn **bezoek aan Afghanistan en Pakistan van 15 tot en met 19 juni 1996**. Ik bezocht achtereenvolgens de steden Kandahar, Herat, Kabul en Jalalabad in Afghanistan, alsmede de steden Peshawar en Islamabad in Pakistan. De reis had als doel een beeld te krijgen van de humanitaire situatie in Afghanistan, de Afghaanse vluchtelingenproblematiek in Pakistan en van de activiteiten van de aldaar werkzame humanitaire hulporganisaties. Daarnaast wilde ik onderzoeken op welke wijze door Nederland aan de hulpverlening het meest effectief zou kunnen worden bijgedragen.

In het navolgende wordt verslag gedaan van mijn bevindingen op het gebied van humanitaire hulp, gevolgd door mijn belangrijkste conclusies.

Reisroute en gesprekspartners

Achtereenvolgens heb ik de Afghaanse steden Kandahar (15/6), Herat (15/6 – 16/6), Kabul (16/6 – 17/6) en Jalalabad (17/6) bezocht, waar ik gesprekken voerde met vertegenwoordigers van VN-organisaties en NGO's. Ook bezocht ik diverse projecten, waarvan de meeste door Nederland zijn ondersteund. Ik sprak de gouverneurs van Herat en Jalalabad. In Kabul ontmoette ik de Minister of State for External Affairs, Lafraie, en president Rabbani. Vanuit Jalalabad reisde ik naar de Pakistaanse stad Peshawar (17/6 – 18/6). Mijn bezoek sloot ik af in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad (18/6 – 19/6). In Peshawar sprak ik overheidsfunctionarissen die belast zijn met de opvang van Afghaanse vluchtelingen. In Islamabad sprak ik onder meer met adviseur Jafarey voor Economische en Financiële Zaken van Premier Bhutto.

I Humanitaire situatie

Na de omverwerping van het communistische regime in Kabul bereikten diverse Afghaanse Mujahedeen groeperingen in Peshawar (Pakistan) op 24 april 1992 een akkoord dat in verschillende fasen zou moeten leiden tot het houden van verkiezingen. De onenigheid tussen de diverse groeperingen bleek echter te groot te zijn om tot langdurige samenwerking te komen. De strijd, die eerst was gericht tegen het Rode Leger en het communistische bewind, is sinds 1992 in alle hevigheid voortgezet door de diverse Afghaanse groeperingen.

Hoewel de krachtsverhoudingen tussen de verschillende strijdende partijen de afgelopen jaren zijn gewijzigd heeft dat tot op heden niet geleid tot beëindiging van de strijd. De speciale vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties en oud-Minister van Buitenlandse Zaken van Tunesië (Mestiri) is er de afgelopen jaren niet in geslaagd de diverse partijen tot elkaar te brengen. De invloed, die vanuit enkele buurlanden van Afghanistan en landen in de regio (Iran, Pakistan, Rusland, Oezbekistan, Saoedi Arabië) wordt uitgeoefend, lijkt de kans om tot een oplossing van het conflict te komen niet naderbij te brengen.

De al 17 jaar voortdurende strijd en het gedwongen verblijf als vluchtelingen in het buitenland en als ontheemden in eigen land van circa zeven miljoen Afghanen, heeft geleid tot een enorme humanitaire tragedie. De gehele bevolking is direct getroffen door de crisis. De fysieke infrastructuur van het land is grotendeels vernietigd. Veel hoofdwegen zijn onbegaanbaar geworden waardoor steden en dorpen ontoegankelijk zijn, bruggen zijn verdwenen of beschadigd, de elektriciteits- en drinkwatervoorzieningen zijn bijna geheel onbruikbaar geworden, het telecommunicatienetwerk is verdwenen en huizen en gebouwen zijn grotendeels vernietigd en beschadigd. De schaal en de ernst van de verwoesting die ik bijvoorbeeld in Kabul heb aangetroffen ben ik tijdens bezoeken aan andere landen niet tegengekomen. Vrijwel alle voorzieningen in de gezondheidssector zijn verloren gegaan. Slechts met steun van internationale hulpverlenende organisaties kan op beperkte schaal medische zorg worden verleend. Van iedere 1000 kinderen die worden geboren, sterven er 257 voor dat zij de leeftijd van vijf jaar hebben bereikt. De levensverwachting van de Afghaanse bevolking is slechts 43 jaar. Van de volwassen bevolking is slechts circa 25% gealfabetiseerd. Van de vrouwen kan maximaal 10% lezen en schrijven. Een hele generatie is vrijwel verstoken gebleven van onderwijs. De voor het land uiterst belangrijke agrarische productie is tijdens de crisis ongeveer gehalveerd. De massale aanwezigheid van landmijnen en niet geëxplodeerde projectielen vormt voor de mensen een groot gevaar, remt herstelwerkzaamheden af en belemmert de terugkeer van ontheemden en vluchtelingen naar de streken waar zij oorspronkelijk vandaan kwamen.

Het feit dat sinds 1979 een groot deel van de bevolking ontheemd is geraakt en is gevlucht heeft negatieve gevolgen voor de sociale infrastructuur. Vele Afghanen zijn getraumatiseerd, families en dorpsgemeenschappen zijn uit elkaar gerukt en bij gebrek aan bestaansmiddelen op het platteland is er een grote trek naar de steden ontstaan. De positie van vrouwen wordt met name in de door de Taliban beheerste gebieden ernstig bedreigd. Zij mogen niet werken, met uitzondering van het verrichten van werkzaamheden in de gezondheidssector, en mogen hun huis niet zonder begeleiding verlaten. Meisjesscholen zijn in het door de Taliban beheerste gebied gesloten. Naast het bovenstaande vormt de aantasting van het ecologisch evenwicht een groot en groeiend probleem.

II Interne politieke situatie

De politieke ontwikkelingen in Afghanistan zijn direct verbonden met de wijzigingen in de militaire krachtsverhoudingen. In de loop van 1994 is de Taliban beweging, die voornamelijk bestaat uit op koranscholen opgeleide studenten en ex-strijders van verschillende facties in Afghanistan, begonnen aan een opmars in het land. Sindsdien heeft de beweging een groot grondgebied in handen gekregen. Het zuiden en het westen van het land worden beheerst door de Taliban, die ongeveer 50% van het grondgebied van het land in handen hebben en inmiddels het zuiden van de hoofdstad Kabul hebben bereikt.

De positie van de Hezb-e-Islami partij van Hekmatyar, die voor een groot deel verantwoordelijk wordt geacht voor de verwoesting van Kabul, is door de opmars van de Taliban in Kabul ernstig verzwakt, waardoor President Rabbani, gesteund door militaire commandant Massoud, de hele stad in handen kon krijgen. Hekmatyar zag zich genoodzaakt naar Sarobi ten oosten van Kabul te trekken, waar hij controle uitoefent over de belangrijkste aanvoerroute voor Kabul. De strategisch en economisch belangrijke stad Herat in het noordwesten van het land is in september 1995 veroverd door de Taliban.

Gouverneur Ismael Khan, bondgenoot van Rabbani, vluchtte met enkele duizenden manschappen naar Iran. De politieke verhoudingen wisselen voortdurend en worden beïnvloed door een complex web van politieke partijen, fracties binnen die partijen, etnische verschillen, religieuze bewegingen en buitenlandse invloed. Generaal Dostum, die in het noorden heerst, en Gouverneur Haji Qadir, die enkele provincies in het oosten bestuurt, nemen een relatief neutrale positie in. President Rabbani heeft onlangs een gelegenheidscoalitie gevormd met Hekmatyar, de hoofdverantwoordelijke voor de vernietiging van Kabul in de afgelopen jaren. De Taliban voelen zich gesterkt door hun militaire successen en geven aan geen behoefte te hebben aan vredesbesprekingen die tot iets anders zouden kunnen leiden dan de volledige machtsovername door de Taliban.

Kandahar

De oorlog heeft in Kandahar veel verwoestingen teweeg gebracht, zowel gedurende de oorlog van de Mujahedeen tegen de communistische regering en de Sovjets als tijdens de strijd tussen lokale krijgsheren. De stad herbergt op dit moment circa 400 000 mensen.

Voor de oorlog woonden circa 75 000 mensen in Kandahar. In het straatbeeld valt de afwezigheid van vrouwen op, hetgeen direct verband houdt met de strikte voorschriften van de Taliban. Vrouwen mogen niet werken en kunnen zich in Kandahar in de praktijk nauwelijks buitenshuis begeven. Ook mannen worden blootgesteld aan de orthodoxe visie van de Taliban, die onlangs 2000 mannen hebben aangehouden aangezien hun baarden als te kort werden aangemerkt. De komst van de Taliban heeft geleid tot de invoering van orthodoxe islamitische gebruiken.

De doodstraf en amputatie van ledematen worden na een naar internationale maatstaven onvoldoende zorgvuldige rechtsgang uitgevoerd. De beweging lijkt de gemeenschap onder controle te hebben en heeft zorggedragen voor ontwapening van diverse strijdende groepen. De bevolking is wel gelukkig met het feit dat de Taliban rust en orde hebben hersteld. Dit heeft geleid tot de terugkeer van ongeveer 35 000 vluchtelingen in de laatste acht maanden, vooral uit Pakistan.

In Kandahar voerde ik gesprekken met hulpverlenende organisaties van de Verenigde Naties en met NGO's over de humanitaire situatie in en nabij die stad. De leider van de Taliban beweging, Mullah Omar, wilde mij niet

ontvangen, hetgeen in lijn is met zijn houding om geen buitenlanders te ontmoeten. Ik bezocht in Kandahar zowel een orthopedisch centrum van de Belgische NGO Handicap International, waar protheses worden gemaakt voor met name slachtoffers van landmijnen, als een klein centrum van deze organisatie waarin voorlichting wordt gegeven aan kinderen over de gevaren van landmijnen en niet geëxplodeerde munitie. Handicap International ontvangt voor deze activiteiten onder meer steun van Stichting Vluchteling. Daarnaast bezocht ik het Mir Wais ziekenhuis, waarin onder andere het ICRC, UNICEF en de WHO samenwerken. Er wordt in het ziekenhuis, waar enkele vrouwelijke artsen werken, les gegeven aan verpleegkundigen. In de open lucht werd door de Afghaanse NGO Mine Clearance Planning Agency een toelichting gegeven op de problematiek van de landmijnen en niet geëxplodeerde munitie. Ontmijning in en rondom huizen blijkt voor de Afghanen hoge prioriteit te hebben. Ook werd mij getoond op welke wijze de landmijnen worden geruimd. Nederland geeft al enkele jaren bijdragen aan UNOCHA, dat het door vrijwel alleen Afghaanse NGO's uitgevoerde ontmijningsprogramma coördineert en leidt, alsmede aan UNICEF en het ICRC.

Herat

Het westelijke deel van Herat is door bombardementen van het Rode Leger en de strijd tussen diverse Mujahedeen organisaties grotendeels verwoest. De verwoestingen zijn echter minder ernstig dan in Kandahar. Het onderscheid met Kandahar, dat ook onder controle staat van de Taliban is opvallend. Herat is een drukke stad, met veel economische bedrijvigheid. Het is de Taliban in Herat niet gelukt de vrouwen geheel binnenshuis te houden. De houding van de bevolking tegenover de Taliban verschilt eveneens van Kandahar. Men voelt zich in vrijheden beknot en ziet de Taliban als bezetters. Desondanks gaat het gewone leven in vele opzichten door.

In Herat bezocht ik een Food for Work en trainingsproject van WFP, waarbij mannen en jongens op traditionele wijze tegels maken voor de eeuwenoude centrale moskee in ruil voor voedsel en training. De jongens krijgen ook onderwijs. WFP heeft mede met de al enkele jaren ontvangen Nederlandse steun in verschillende delen van het land Food for Work projecten kunnen uitvoeren. Ik kreeg tijdens mijn bezoek aan Afghanistan een positieve indruk van deze activiteiten van WFP, waarbij vaak wordt samengewerkt met andere hulpverlenende organisaties. UNCHS/Habitat werkt in Herat vooral op het gebied van rehabilitatie van de stedelijke infrastructuur.

Men toonde mij geplande sanitatieactiviteiten, die zijn gericht op de afdekking van een open riool op een druk punt in de stad en op verbeteringen in de drinkwatervoorziening.

Op twee lokaties bevinden zich reeds boorgaten met arthesisch drinkwater, die men wil aansluiten op een eveneens te rehabiliteren drinkwaterdistributienetwerk. Ik bezocht een doorgangskamp van UNHCR voor Afghaanse vluchtelingen, die terugkeren uit Iran. Sinds 1992 zijn naar schatting 550 000 Afghaanse vluchtelingen teruggekeerd uit Iran, waarvan de meesten via Herat terugkeren. Het doorgangskamp was dun bevolkt, aangezien de afgelopen maanden relatief weinig vluchtelingen zijn gerepatrieerd. De tegenstellingen tussen Iran en de Taliban spelen daarbij een rol. Ook bezocht ik in Herat een veterinaire centrum van het Nederlandse Afghanistan Comité, waar boeren hun vee kunnen laten onderzoeken en behandelen. Het succesvolle programma van het Comité is de afgelopen jaren door Nederland ondersteund met noodhulpfondsen. Daarnaast bezocht ik een Afghaanse niet gouvernementele organisatie, de Coordination of Humanitarian Assistance (CHA), en een door deze organisatie opgezette polytechnische school. Deze vooraanstaande

Afghaanse NGO, die onder meer samenwerkt met Novib, is actief in de gezondheidszorg, het onderwijs, de landbouwsector en de rurale infrastructuur. Zowel noodhulp- als structurele activiteiten worden ondernomen. Bovendien bezocht ik in Herat het oogziekenhuis van International Assistance Mission, dat een professionele en verzorgde indruk maakte.

Ik werd ontvangen door de Gouverneur van Herat, Yar Ihshanullah Mohammed, die tot de Taliban beweging behoort. De Gouverneur gaf aan dat pas vrede zou kunnen ontstaan nadat het regime in Kabul is verdreven. Naar aanleiding van mijn vraag over de beëindiging van onderwijs aan meisjes meldde de Gouverneur dat pas na afloop van het Afghaanse conflict weer onderwijs aan meisjes zal kunnen worden gegeven, op basis echter van een nieuw curriculum (Koran school). De Gouverneur gaf desgevraagd aan dat het hem bekend is dat in toenevende mate papaver wordt verbouwd in Afghanistan.

Aangezien de boeren erg arm zijn zien de Taliban geen mogelijkheden om de produktie van drugs tegen te houden. Hij merkte op dat slechts omvangrijke internationale steun voor de landbouwsector de boeren af zal houden van de papaver-teelt.

Kabul

In Kabul werd ik ontvangen door de Minister of State for External Affairs, de heer Lafraie, en door President Rabbani, met wie ik over de actuele situatie in zijn land en de door Nederland verstrekte humanitaire hulp sprak.

De President uitte zijn waardering voor de Nederlandse hulp en zei te hopen dat Nederland ook in de toekomst zal participeren in het proces van rehabilitatie en wederopbouw. Hij noemde twee belangrijke redenen voor het voortduren van de oorlog: de afwezigheid van ontwikkelingsprojecten en buitenlandse inmenging, waarbij hij doelde op Pakistan. De bevolking zou zich bezig moeten gaan houden met ontwikkelingsactiviteiten en daarbij geen behoefte meer hebben om aan de strijd deel te nemen. De President stelt de bemiddelingspogingen van de Verenigde Naties op prijs. Hij erkende dat naar een oplossing van de crisis moet worden gezocht via onderhandelingen tussen de diverse Afghaanse partijen.

Ik zegde de President toe de Nederlandse hulp te willen voortzetten, zowel voor noodhulp als voor rehabilitatie in alle delen van Afghanistan. Indien de partijen tot een vreedzame oplossing van het conflict zouden kunnen komen, behoort een internationale conferentie tot de mogelijkheden, waarbij de internationale donorgemeenschap mogelijk fondsen zou willen committeren voor de wederopbouw en ontwikkeling van het land.

Met vertegenwoordigers van een aantal hulpverlenende organisaties werkzaam in Afghanistan sprak ik over de situatie aldaar en over de humanitaire hulpverlening. Ik bezocht in de stad een gezamenlijk project van UNCHS en WFP (Food for Work). In een wijk werd mij een project getoond ter verbetering van de afwatering. Ook bezocht ik een door WFP geleid bakkerij-project, waar kwetsbare groepen, waaronder weduwen, gesubsidieerd brood kunnen kopen, en werd ik rondgeleid in een werkplaats van UNCHS waar handpompen worden gemaakt. In een orthopedisch centrum van het ICRC werd mij getoond hoe protheses worden gefabriceerd voor slachtoffers van vooral landmijnen en tijdens gevechtshandelingen niet geëxplodeerde munitie. Dit centrum, waar vrijwel alleen gehandicapten werken, maakte een uiterst professionele indruk. ICRC, UNCHS en WFP ontvangen Nederlandse steun voor deze activiteiten.

Jalalabad

Mijn programma in Afghanistan sloot ik af met een bezoek aan Jalalabad in Oost-Afghanistan, waar al jarenlang honderdduizenden ontheemden uit met name Kabul worden opgevangen. Ik sprak er met Gouverneur Haji Qadir. Naast de problematiek van de ontheemden en de mogelijkheid om tot een vredesregeling te komen in Afghanistan stelde ik de omvangrijke produktie van papaver in dit deel van het land aan de orde. Evenals de Gouverneur van Herat benadrukte Qadir dat de arme boeren door hem niet kunnen worden weerhouden van de papaver-produktie. Slechts omvangrijke steun van buitenaf zou volgens hem in die situatie verandering kunnen brengen. De Stichting Help de Afghanen (HAF) toonde mij de kinderkliniek van Jalalabad, waaraan deze Nederlandse organisatie met financiële bijdragen uit het noodhulpbudget steun verleent. De activiteiten van diverse hulpverlenende organisaties en de lokale autoriteiten in de gezondheidssector worden goed gecoördineerd. Ik bezocht een «vocational training» project van WFP, waar jongens verschillende technische vaardigheden worden bijgebracht. Nabij Jalalabad bezocht ik het New Hadda kamp, waar circa 50 000 ontheemden verblijven. Het afgelopen jaar is het aantal in het kamp verblijvende ontheemden vrijwel gehalveerd. Ondanks de nog immer slechte situatie in Kabul blijken veel ontheemden het afgelegen, op kale rotsen aangelegde, New Hadda kamp te willen ruilen voor Kabul. Hoewel de bewoners van het opvangkamp over medische verzorging en voedsel beschikken, maakt het kale terrein een troosteloze indruk. Voor kinderen bestaan nauwelijks mogelijkheden om te spelen of zich te ontplooien. AZG, UNHCR en WFP gaven mij een toelichting op de in het kamp aanwezige meest elementaire voorzieningen.

Peshawar

Vanuit Jalalabad reisde ik naar Peshawar, de hoofdstad van de North West Frontier Province (NWFP), in Pakistan. In deze provincie worden sinds het begin van de Afghaanse crisis vele honderdduizenden Afghaanse vluchtelingen opgevangen.

Ik sprak er met vertegenwoordigers van door Nederland gesteunde NGO's. Vele NGO's hebben hun hoofdkantoor in Peshawar gevestigd, aangezien de situatie in logistiek opzicht in Afghanistan de vestiging van zo'n kantoor in Afghanistan praktisch onhaalbaar maakt.

Inmiddels heeft een aantal NGO's een bijkantoor in Kabul geopend. Ik sprak met de NGO's over hun programma's, de politieke en humanitaire situatie in Afghanistan en over de positie van Afghaanse vluchtelingen in Pakistan. Zij gaven aan dat vele Afghanen vanuit Pakistan naar hun vaderland zijn teruggekeerd en dat bovendien een groot deel van de in Pakistaanse opvangkampen verblijvende vluchtelingen buiten deze kampen werk heeft gevonden. Anderen wonen ook buiten de kampen en zijn deels geïntegreerd in de Pakistaanse gemeenschap. De zwakste groepen onder de vluchtelingen blijven in de kampen achter.

Ik had een gesprek met de Secretaries of Forestry and Irrigation, waarbij het Income Generating Project for Afghan Refugees (IGPRA) centraal stond. Dit door een grote groep donoren gesteunde project, dat al vanaf 1983 loopt en dit jaar wordt beëindigd, werd door Nederland ondersteund met in totaal USD 17 mln. Het project heeft tot doel werkgelegenheid en inkomen te scheppen voor zowel Afghaanse vluchtelingen als Pakistani, en schade aan de natuur en aan de infrastructuur die is veroorzaakt door de aanwezigheid van de vluchtelingen te herstellen. Aangezien veel vluchtelingen langs de irrigatiekanalen zijn geconcentreerd ontstaat schade aan die kanalen. Mijn gesprekspartners benadrukten dat hoewel

het project een positief effect heeft gehad er nog veel moeten gebeuren. De aangerichte schade is groter dan de capaciteit van IGPRRA om een en ander te herstellen. Met behulp van het project is een kwart van de schade hersteld, terwijl de NWFP via het project de helft van de schade wil herstellen. Ik heb aangegeven bereid te zijn de Nederlandse hulp hiervoor voort te zetten, na een goede evaluatie en op voorwaarde dat ook andere donoren willen deelnemen.

Met de Chief Minister van de NWFP van Pakistan, A. Sherpao, en de Commissioner for Refugees, Shah, sprak ik over de situatie in Afghanistan en in het bijzonder over de problematiek van de Afghaanse vluchtelingen in de provincie. Ik prees de wijze waarop Pakistan de vele vluchtelingen heeft ontvangen en behandeld gedurende 17 jaar. De Chief Minister gaf aan dat ondanks de terugkeer van circa 1,8 miljoen vluchtelingen naar Afghanistan nog steeds ongeveer 1,2 miljoen vluchtelingen in Pakistan verblijven. Om de gevolgen van hun aanwezigheid op te kunnen vangen is voortzetting van de hulpverlening volgens hem noodzakelijk, onder meer om uitgestrekte gebieden die ontbost zijn en onvruchtbaar raken te herstellen. Hij meldde dat de donorsteun voor de opvang van Afghaanse vluchtelingen in Pakistan vrijwel is opgedroogd. In het kader van IGPRRA is hieraan aandacht besteed, maar er dient nog veel land te worden verbeterd.

Nabij Peshawar bezocht ik een onderdeel van het IGPRRA project, waarbij mij het herstel van een irrigatiekanaal werd getoond. In het Aza Khel kamp voor Afghaanse vluchtelingen bezocht ik een door HAF geleide kliniek voor eerstelijns gezondheidszorg (Basic Health Unit). Met Nederlandse steun heeft HAF in het kamp een aantal van deze klinieken opgezet en draaiende gehouden. In het Jalozaï vluchtelingenkamp bezocht ik een door het IRC geleide meisjesschool, waar 200 meisjes les krijgen. Hoewel de Nederlandse hulpverlening voor Afghaanse vluchtelingen in Pakistan geleidelijk wordt afgebouwd ten gunste van de hulpverlening in Afghanistan heb ik vanwege het belang van (lager) onderwijs voor meisjes besloten deze activiteit vooralsnog te blijven steunen.

Islamabad

In Islamabad sprak ik met de adviseur van Premier Bhutto voor Economische Zaken en Financiën, V.A. Jafarey, zowel over de Afghaanse problematiek als over het bilaterale programma met Pakistan. De heer Jafarey was van mening dat het grote aantal vluchtelingen in Pakistan een grote belasting betekent voor het land en dat uiteindelijk alle vluchtelingen naar Afghanistan zullen moeten terugkeren. Daarnaast sprak ik de voorzitter van de Family Planning Association of Pakistan, mw. A. Inayatullah, over de bevolkingsproblematiek in Pakistan. Met het hoofd van UNOCHA, M. Barber, sprak ik kort over de coördinerende rol die deze VN-organisatie speelt bij de hulpverlening aan slachtoffers van de Afghaanse crisis. Ik kreeg een positieve indruk van UNOCHA tijdens dit bezoek. Wij spraken onder meer over de relatief geringe aandacht voor Afghanistan in de internationale gemeenschap na de terugtrekking van de Sovjettroepen in 1989. Er is met name, naast humanitaire hulp, behoefte aan hulp voor rehabilitatie en wederopbouw van de fysieke en sociale infrastructuur, het productieapparaat, in het bijzonder op het terrein van de landbouw. Voorts dient nadruk te worden gelegd op activiteiten die het vredesproces kunnen ondersteunen.

III Conclusies

1. De vooruitzichten op spoedige beëindiging van de Afghaanse crisis zijn gering. De humanitaire situatie is zeer schrijnend in het hele land. De omvang van de in de afgelopen 17 jaar aangerichte schade is enorm. De militaire strijd beperkt zich meer en meer tot een klein deel van het land. De afgelopen maanden is slechts gevochten rondom Kabul.

2. De door Nederland gesteunde organisaties en projecten hebben een positieve indruk op mij gemaakt. De samenwerking tussen de verschillende hulpverlenende organisaties en de afstemming van hun activiteiten verloopt, zeker in vergelijking met andere landen, goed. De coördinerende organisatie van de Verenigde Naties, UNOCHA, speelt daarbij een positieve rol.

3. De in de afgelopen jaren ingeslagen weg om de steun aan Afghaanse vluchtelingen in Pakistan af te bouwen ten gunste van hulpverlening in Afghanistan wil ik blijven volgen. Afgezien van verlengingen voor een paar lopende projecten zullen geen nieuwe projecten voor Afghaanse vluchtelingen in Pakistan worden ondersteund.

4. Zolang er geen vrede is in Afghanistan kan er van omvangrijke structurele hulpverlening door donoren naar mijn mening geen sprake zijn. Wel is mij duidelijk geworden dat er grote behoefte bestaat aan hulpverlening die verder gaat dan de leniging van de meest acute noden in de delen van het land waar niet wordt gevochten. Het is van belang waar mogelijk nationale Afghaanse organisaties te ondersteunen, die in verschillende delen van het land actief zijn in de opbouw van het land. Zo'n opbouw kan weer bijdragen aan het vredesproces. Versterking van traditionele sociale structuren heeft daarom prioriteit. Nader beleid zal worden ontwikkeld hoe hulpverlening in deze crisissituatie ingevuld kan worden.

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
J. P. Pronk